

interview

foto Natuurmonumenten

Meer mensen, meer natuur, meer landschap met minder geld en minder overheid

De reactie van Natuurmonumenten op de rijksnatuurvisie was bijzonder positief. De vereniging is het met de staatssecretaris eens dat economie en ecologie meer met elkaar verbonden moeten worden. En dat er een grotere rol zou moeten komen voor burgers in het natuurbeleid. Sterker nog: in 2012 schreef Natuurmonumenten al een visie op natuur en landschap tot 2040 en komt daarin eigenlijk tot dezelfde conclusies. Toch wil zij zich onafhankelijker van de overheid opstellen en meer samen doen met mensen met hart voor de natuur. Nico Altena van Natuurmonumenten licht de visie toe.

— Geert van Duinhoven en Chantal van Dam
(redactie)

> De laatste twintig jaar hadden de terreinbeheerders en de rijksoverheid een innige relatie met elkaar. Het rijk stelde de natuurdoelen vast en de terreinbeheerders kochten, deels met overheids-geld, de nieuwe natuur aan. Die onderhouden de beheerders keurig. Zo voerden ze samen een groot deel van het natuurbeleid uit. Natuurmonumenten legt bij elke 3 euro van de overheid zelf ook 1 euro bij. Steeds meer mensen zagen de provinciale landschappen en Natuurmonumenten als een verlengstuk, als een uitvoeringsorgaan van die rijksoverheid.

Met Bleker kwam er een duidelijke scheur in dat verbond. Bleker bezuinigde fors en voedde ook zeker de sluimerende onvrede onder de bevolking over de natuurbeweging. Voor de terreinbeheerders was het dus een goed moment om eens bij zichzelf te rade te gaan: waar staan we, wat willen we? Wat is onze maatschappelijke positie en wat is onze taak nu de ecologische hoofdstructuur voor een groot deel is afgerond? Natuurmonumenten schreef in 2012 een eigen visie op de natuur in Nederland in 2040: hoe zou die er uit kunnen zien en wat moet daar voor gebeuren? De visie heet *Landschap Centraal*.

Nico Altena, hoofd Natuur en Landschap bij Natuurmonumenten vertelt hoe het denkproces binnen de vereniging is verlopen: Toen we ons gingen bezinnen kwam al snel het succes van de EHS bovendien. Een prachtig concept dat in feite niet alleen voor de natuur gunstig uitpakte maar ook een warme sanering voor de landbouw heeft betekend. Tegelijkertijd heeft het ons terreinbeheerders ook het imago van rupsje-nooitgenoeg gebracht. Wij zouden altijd meer grond, meer natuur willen. Het werd een steeds meer technocratische en juridische exercitie waarbij de gewone taal is weggeleden en we de mensen zijn kwijtgeraakt. En dan vervolgens doordenkend: wat heeft dit allemaal opgeleverd? Zijn flora en fauna er beter van geworden? Binnen de natuurgebieden is flinke vooruitgang geboekt. Maar wanneer je naar de totale biodiversiteit in Nederland kijkt is het antwoord helaas: Nee!”

Uit de visie: *Het Landschap Centraal*

“Centraal in het streven naar behoud, herstel en ontwikkeling van karakteristieke natuurlijke landschappen staat dat het beleid zich veel meer dan tot nu toe zal richten op het landschap. Het begrip landschap moet daarbij breed worden opgevat: als dragende factor voor de realisatie van de voor Nederland karakteristieke rijkdom aan levensgemeenschappen en soorten, als drager van cultuurhistorie en als gebied waarbinnen rust, ruimte, openheid en stilte kunnen worden ervaren.”

Voor Natuurmonumenten was dat het moment om eens na te gaan hoe je zowel voor het draag-

vlak voor natuur maar ook voor de flora en fauna zelf, een positieve trendbreuk zouden kunnen krijgen. Het antwoord daarop is Landschap. Altena: "Want als het landschap op orde is, zullen ook de flora en fauna daarvan profiteren. En als we ons daarop richten zullen mensen ons werk ook beter waarderen. 'landschap' spreekt nu eenmaal meer aan dan 'natuur'. En ook omdat het steeds duidelijker wordt dat voor het overeind houden van de biodiversiteit in onze gebieden en Nederland de koppeling tussen natuurreservaten en het omliggende landschap steeds belangrijker wordt. Overigens wil dat wat ons betreft niet zeggen dat we nu niet meer aan de natuur willen werken. Integendeel. De EHS is nog lang niet klaar want in ongeveer honderd gebieden moeten nog cruciale aankopen gedaan worden. Daar moeten we dus echt mee door gaan."

En dan is de afronding van de EHS, tegenwoordig het NatuurNetwerk Nederland, misschien nog wel een van de minst ingewikkelde problemen. Want er ligt ook nog de uitdaging om de Natura 2000-gebieden op peil te krijgen. Toch ziet Altena een mooie toekomst voor deze natuurgebieden: Het zal een flinke klus worden maar ik schat toch in dat in 2040 de natuurrijkdom flink is vergroot. De kern van de oplossing hiervoor is samenwerking met anderen. Ons alleen richten op de bijzondere en zeldzame soorten zal niet meer lukken. We zullen met alle andere partijen in het buitengebied moeten werken aan een betere omgeving. Dat gaan we niet alleen doen in de natuurlijke landschappen maar ook in de natuurlijke cultuurlandschappen. Daar zal uiteindelijk de natuur ook van moeten gaan profiteren. Hier zit denk ik ook de parallel met de visie van de staatssecretaris. Ook zij wil dat maatschappelijke organisaties en burgers samen, al dan niet met de overheid verantwoordelijkheid nemen voor de natuur."

Uit de visie Het Landschap Centraal:

"De omgang met zeespiegelrijzing wordt in de 21e eeuw zonder twijfel een speerpunt. Het is van groot belang om tot oplossingen te komen die uitgaan van het 'samen met de natuur' bouwen aan de toekomst. Dit in de overtuiging dat deze oplossingen niet alleen voor de natuur beter zijn, maar uiteindelijk ook meer veiligheid bieden en economisch voordeliger zijn. Met name in het deltagebied en in en langs de Waddenzee zal Natuurmonumenten zich inzetten voor een beter kustbeleid. In het binnenland zal het werken met klimaatbuffers worden uitgebreid. Het is een belangrijke uitdaging voor de toekomst van het landelijk gebied om tot een kwalitatief betere benadering van grote infrastructurele werken te komen. De natuurbescherming dient een logische partner te zijn als het gaat om beslissingen over inrichting van het landelijk gebied"

Dat is een nieuwe aanpak waar ook Natuurmonumenten nog ervaring mee op moet gaan doen. Daarom wil de vereniging een aantal kansrijke gebieden in de natuurrijke cultuurlandschappen aanwijzen om in te gaan experimenteren. "We

kunnen niet alle landschappen en gebieden in Nederland in een keer gaan aanpakken. We willen een selectie gaan maken, bijvoorbeeld twee per provincie waar we kijken hoe we onze rol kunnen oppakken. Dat aanwijzen willen we samen met burgers en onze achterban doen, want ook zij moeten er natuurlijk achter staan. Zo'n gebied zou bijvoorbeeld Midden Delfland kunnen zijn. Dus een gebied met natuur en landbouw maar waarbij het landschap heel bepalend is. Het idee is om dan met alle betrokkenen te overleggen en de dilemma's te bespreken. Dat moet tot het oplossen van de ruimtelijke problemen leiden. Nieuw is dat wij in dit soort processen kunnen optreden als een soort streekmanager. Daar ligt sinds de rijksoverheid het natuurbeleid heeft gedecentraliseerd echt een groot gat. Daarom vragen provincies ons soms deze rol op ons te nemen. Wij denken dat we als vereniging hieraan een bijdrage kunnen leveren. Maar we zullen daarbij altijd in het achterhoofd moeten houden dat het ons ook te doen is om de achteruitgang van de biodiversiteit te stoppen, daar zal het werken aan het landschap een antwoord op moeten zijn.

Uit de visie Het Landschap Centraal:

"Verduurzaming van de landbouw zal vooral afgedwongen dienen te worden door wet en regelgeving, maar in de completere natuurrijke landschappen zal het multifunctionele karakter van de landbouw zeker ook bijdragen aan verduurzaming. Natuurmonumenten zal zich daarvoor inzetten en ziet de landbouw met name in die gebieden als een partner om mee samen te werken".

Grootste risicofactor is natuurlijk: willen mensen dit wel? Willen ze wel op die manier over het landschap gaan praten met organisaties als natuurmonumenten? Altena is daar niet somber over: "Als de problemen en projecten concreet zijn, dan willen mensen echt wel. Als het maar gaat over hun eigen buurt, hun eigen omgeving en als ze maar een bijdrage kunnen leveren aan de omgeving. Natuurlijk vergt het hele duidelijke spelregels. Zeker als het om een natuurgebied gaat: dan moet duidelijk zijn dat we die natuur willen beschermen. Mensen begrijpen dat ook wel. Maar het vergt inderdaad andere competenties van Natuurmonumenten medewerkers het vraagt om een andere inzet dan alleen de inspraakavonden bezoeken. En daar zijn mensen uit een streek of landschap echt wel voor in. Je ziet dat ze soms een geheel nieuwe invalshoek hebben en met creatieve oplossingen komen. Je ziet ook dat het aantal vrijwilligers toeneemt en uiteindelijk zullen wij ook de mensen de verantwoordelijkheid geven voor het beheer van hun eigen landschap. En juist door vooraf alle belangen in ene gebied goed in kaart te brengen, vergroot je het speelgebied. Vergroot je dus ook de 'taart' waar mensen van mee kunnen profiteren. Bovendien kan een grotere verbondenheid met de natuur uiteindelijk ook nieuwe bronnen

van inkomsten genereren. Bijvoorbeeld door het openstellen van gebouwen, begraven in de natuur, de exploitatie van biomassa. Als mensen zich verbonden voelen met hun gebied zullen ze ook eerder hardhout willen kopen uit hun eigen gebied.

Uit de visie Het Landschap Centraal:

"Essentieel voor de realisatie van meer natuur in Nederland, zowel binnen als buiten de natuurgebieden, is dat er weer een veel grotere verbondenheid van de mens met de natuur ontstaat: de huidige 'verbondenheidscrisis' dient te worden opgelost. In het bijzonder heeft daarbij de jeugd de aandacht: wie de jeugd heeft, heeft de toekomst. Kinderen hebben recht op een aangename leefomgeving en bovendien zijn er nog veel mogelijkheden om te zorgen dat kinderen weer meer in de natuur kunnen zijn, en zich kunnen verwonderen over het leven van planten en dieren".

Mensen betrekken bij het natuurbeheer en landschap klinkt mooi, maar de afgelopen jaren hebben toch laten zien dat het aantal leden van Natuurmonumenten is gedaald, en dat er steeds minder draagvlak is voor het natuurbeleid. Vanwaar dan toch het optimisme? "We hebben zestig twitterende boswachters met ruim 45.000 volgers, 160.000 leden van onze jeugd-initiatief Oerrr en we hebben meer dan 100.000 Facebook-fans. Mensen willen dus wel, maar we moeten zien aan te sluiten. We hebben ons de afgelopen decennia iets te veel op de natuur en op ons zelf blindgestaard. Mensen verwachten van ons dat we stelling nemen tegen bepaalde ontwikkelingen die de natuur kunnen schaden. Bijvoorbeeld in het geval van de Blankenburgertunnel doen we dat al of met een achterbanraadpleging over Wilde dieren in Nederland. We werken daarnaast een idee uit om een soort Natuurmonumenten-academie op te gaan richten. Eerst om onze eigen mensen te leren over onze nieuwe maatschappelijke rol. Maar ook grote delen van onze achterban zal best zo'n academie willen volgen. Dat trekt misschien juist ook wel weer mensen uit de stad aan die iets meer met natuur en landschap willen doen." <

foto Natuurmonumenten